СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНФОРМОЛОГІЯ

УДК 025.5:004

І.М. Вінічук

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ АСПЕКТ СТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ СИСТЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Одним із важливіших та першоступеневих питань для словниково-термінологічної бази даних застосування стандартів. Світовий досвід свідчить, що лише на основі стандартів досягнутого рівня культури може бути подальший динамічний її розвиток.

***Ключові слова**. інформаційне суспільство, міжнародна стандартизація, нормативні документи, програмні продукти, локалізація програмного забезпечення, рівень термінології, словники з інформаційних технологій.*

I.M. Vinichuk

Of SOCIALCOMMUNICATION ASPECT CREATION OF SINGLE SYSTEM OF STANDARDIZATION IS IN SPHERE OF INFORMATION TECHNOLOGIES

One of more important and першоступеневих questions for the dictionary-terminological database of application of standards. World experience testifies that only on the basis of standards of the attained level of culture can be her dynamic further development.

***Keywords.** informative society, international standardization, normative documents, software products, localization of software, level of terminology, dictionaries, is from information technologies.*

Незважаючи на швидкий розвиток міжнародної стандартизації й застосування єдиних загальноприйнятих принципів організації робіт, у сучасному світі наявні відмінні системи стандартизації, зумовлені особливостями політичних та економічних систем [1]. Міжнародна організація зі стандартизації ISO періодично видає каталог, у якому вміщено коротку характеристику національних органів стандартизації держав-членів ISO, а також статистичні дані щодо правового статусу цих органів, бюджету та персоналу, джерел фінансування, сфер діяльності, кількості національних стандартів, ступеня їхньої гармонізації та статусу нормативних документів. Прикладом взаємодії офіційних міжнародних організацій зі стандартизації з консорціумами може бути проведення як стандартів ISO і рекомендацій ITU-T специфікацій OMG за технологіями об'єктивного розподіленого оброблення через підкомітети й дослідницькі групи міжнародних організацій зі стандартизації [3].

Зауважимо, що IEEE – відома розробками стандартів для локальних мереж, переносних інтерфейсів операційних систем – POSIX, проводить свої специфікації як міжнародні стандарти через організацію ANSI, якою IEEE акредитований як організація-розробник стандартів США. Проблематичнішою є взаємодія групи IETF, що сама претендує на роль формальної організації зі стандартизації світового рівня, з офіційними міжнародними організаціями зі стандартизації. Однак і тут є приклад конструктивної взаємодії. Іншим

© Вінічук І.М

прикладом інтеграції процесів розроблення формальних стандартів і відкритих специфікацій є згадувана вище спеціальна технічна політика співробітництва з консорціумами, що проводиться організацією ISSS (представником формальної стандартизації), а також її нові форми проектів у вигляді Workshop-Стандартизації. Таким чином міжнародна система стандартизації охоплює значну кількість організацій-учасників процесу розроблення стандартів [6].

Варто зазначити, що однією з головних тенденцій процесу стандартизації є посилення інтеграції діяльності цих організацій, спрямоване на створення єдиної системи стандартизації інформаційного суспільства. Глобальну систему стандартизації можна зобразити пірамідою, основою якої є національні системи разом зі стандартами галузей, товариств, підприємств та фірм, а вершиною – міжнародна система добровільної стандартизації ISO, IEC та ITU. В рамках глобальної системи лише національні органи-члени ISO, IEC та ITU можуть гарантувати узгодженість нормативних документів, які не створять технічних бар'єрів у торгівлі чи зведуть їх до мінімуму. Це досягається за умови дотримання правил, викладених у «Кодексі усталеної практики щодо розроблення, затвердження і застосування стандартів», Угоди про технічні бар'єри в торгівлі WTO [5].

Зауважимо, що спрощена модель ISO-процесу, що визначає цикл розроблення міжнародних стандартів, містить такі основні етапи еволюції документа:

- ✓заява на розроблення стандарту (New work item proposal, NP);
- ✓робочий документ (Working Draft, WD);
- ✓проект пропозиції (Draft Proposal, DP);
- ✓проект міжнародного стандарту (Draft International Standard, DIS);
- ✓міжнародний стандарт (International Standard, IS).

Розглянувши процедури, що регламентують ISO-процес, можна стверджувати, що спочатку пропозиція про виконання нової роботи (New work item proposal, NP) надходить у секретаріат відповідного комітету. Ця пропозиція, як правило, надходить від деякого P-члена або організації з ISO (liaison organization). Якщо комітет приймає цю пропозицію, то вона надходить в один із підкомітетів цього комітету й одна з робочих груп даного підкомітету готовить відповідний WD, що потім передається в підкомітет для голосування. Якщо консенсус у підкомітеті за даним WD досягнуто, то цей документ набуває статусу DP і направляється в центральний секретаріат для реєстрації як DIS (DIS вважається досить стабільним документом, що може бути основою для проектування відповідних йому реалізацій). Центральний секретаріат перевіряє, чи відповідає даний DIS вимогам ISO, і розсилає його членам ISO для вивчення, підготовки зауважень і вердикту. Коли схвалення отримане від більшості членів технічного комітету й від не менше трьох чвертей голосуючих членів ISO, даний DIS, що на кінцевій стадії називається остаточним або Final DIS (FDIS), стає IS і публікується як міжнародний стандарт. Для відновлення стандартів у ISO був прийнятий за основу п'ятирічний цикл. Досягнення консенсусу, особливо в міжнародній чи регіональній системах стандартизації – процес довготривалий. Часто розроблення міжнародних стандартів триває 4-5 років і більше. Бувають випадки, коли консенсусу так і не досягнуто. В таких ситуаціях, а також з метою недопущення технічних перешкод у системі стандартизації ISO, вводяться нові категорії документів:

1) технічний звіт ISO/TR – документ інформативного характеру, який містить інформацію такого самого типу, що і нормативний документ;

2) загальнодоступні технічні умови (специфікації) ISO/PAS – нормативний документ, стосовно якого досягнуто консенсусу в межах робочої групи і який переглядається через три роки. Після шести років ISO/PAS має стати стандартом або бути скасованим;

3) технічні умови (специфікації) ISO/TS – нормативний документ, стосовно якого досягнуто консенсусу в межах технічного комітету. Умови його перегляду, перетворення у стандарт чи скасування такі самі, як і для ISO/PAS;

4) промислові технічні угоди ITA – документ, розроблений за результатами роботи науково-технічного семінару поза межами робочих органів ISO, але з адміністративною підтримкою призначеного ISO технічного органу.

Типами документів, що характеризуються вимогами меншого рівня погодженості, порівняно з міжнародними стандартами, є документи ISO/PAS і ISO/TS, для яких за рішенням робочих груп і підкомітетів ISO можуть бути реалізовані прискорені варіанти ISO-процесу. Спрощення процедури розроблення нормативних документів віддзеркалює прагнення ISO до гнучкості та намагання швидкого впровадження документа у практику, зменшуючи можливість виникнення технічних бар'єрів. Така практика використовується в європейській та національній стандартизації окремих країн, які приймають пробні стандарти для накопичення потрібного досвіду. Робоча група Європейської економічної комісії Організації Об'єднаних Націй (ЄЕК ООН), спільно з ISO, IEC та іншими міжнародними організаціями, розробляє «Перелік ЄЕК з стандартизації», в якому встановлено основні напрями розвитку міжнародної стандартизації та визначено її пріоритети. Перелік періодично оновлюється і запобігає дублюванню в роботі міжнародних організацій. Робоча група ЄЕК ООН розробляє також рекомендації урядам щодо політики у сфері стандартизації [2].

Україна – повноправний член ISO та IEC з 1993 р. Вона входить до складу членів Комітетів: CASCO, STACO, INFCO. Як національний комітет-член, наша країна входить до складу Комітетів DEVCO, REMCO, COPOLCO. 25 ТК Держспоживстандарту України співпрацюють з 96 ТК та 180 ПК. Україна бере участь у роботі спільного ТК ISO/IEC СТК1 «Інформаційні технології», який створено 1987 р. Держстандарт України як національний орган представляє нашу державу в цих організаціях, а також у Робочій групі ЄЕК ООН. Представники України беруть участь у роботі CAC, ICAO, ITU, UIC, Міжнародного інституту зварювання IIW та інших міжнародних організацій. Держстандарт України наприкінці 1996 р. приєднався до Кодексу Угоди про технічні бар'єри в торгівлі WTO. Головною метою ISO є забезпечення розвитку стандартизації та суміжних із нею галузей для сприяння міжнародному обміну товарами й послугами, а також розвитку співробітництва в інтелектуальній, науковій, технічній та економічній діяльності.

До основних видів діяльності ISO належать: заходи, які сприяють координації й уніфікації національних стандартів; розроблення й затвердження міжнародних стандартів; обмін інформацією з проблем стандартизації; співробітництво з іншими міжнародними організаціями, які зацікавлені у вирішенні суміжних проблем, і на їхнє прохання, вивчають проблеми стандартизації.

Технічними органами Ради ISO є Комітети, що розробляють питання міжнародної стандартизації, сфери діяльності яких розмежовані. Сфера діяльності ISO розподілена між 214 ТК. Комітет із принципів стандартизації – STACO надає методичну й інформаційну допомогу з принципів і методик розроблення міжнародних стандартів. Комітет працює над питаннями термінології, здійснює вивчення наукових принципів стандартизації та підготовку рекомендацій з досягнення оптимальних результатів у даній галузі. До компетенції Комітету з інформації – INFCO входить координація та гармонізація діяльності у сфері інформаційних послуг, продавання стандартів і технічних регламентів. INFCO тісно спів-працює з Комітетом із питань інформаційних мереж – ISO NET.

Створення якісних програмних продуктів свідчить про розвиток нового наукового та практичного напрямку – інженерії якості у вигляді процесів, що мають забезпечувати якість програмних продуктів упродовж їхнього життєвого циклу, починаючи від специфікації вимог замовника та проектування до супроводу під час використовування [6; 7]. Звідси випливає актуальність творення термінів, потрібних для всебічної характеристики програмних систем. Наразі використовують більше ста характеристик; серед них, зокрема, такі загальновідомі, як: швидкодія, надійність, ефективність тощо. Термінологічна база потребує доопрацювання в плані: усунення зайвого (необґрунтованого) дублювання термінів та визначень понять як у термінологічних стандартах, так і в базі стандартованих термінів; зуніфікування мовних засобів для позначання найзагальніших понять; гармонізування термінів та визначень понять у середовищі української мови та багатомовному просторі; відображення сучасного стану фахових знань терміносистемами стандартів [3].

Microsoft надає величезного значення термінології, особливо на стадії рекламної кампанії своїх продуктів. У такий спосіб вона привчає клієнтів до своєї термінології, а тому і до своєї продукції та фахової термінологічної культури.

Дослідивши зукраїнізовану версію операційної системи *MS Windows XP* та її додатків, зважаючи на численні вади в перекладах, наявність тримовних системних повідомлень та елементів інтерфейсу, недотримання вимог настановчого термінологічного документа ДСТУ 3966-2000 та правил українського правопису, порушень директивних вимог самого Майкрософту щодо локалізації, потрібно відрадити користувачів від запропонованого московським представництвом Майкрософту цієї версії операційної системи із застосуванням пакету *Windows Ukrainian Interface Pack*. Справжню українську локалізацію належить проводити тільки на ґрунті англійських версій операційних систем, дотримуючись директивних вимог фахівців Майкрософту із залученням українських філологів та фахівців-термінологів. Рівень термінології є віддзеркаленням рівня досягнень науково-культурового розвинення країн взагалі та кожної окремо взятої сфери наукових знань зокрема. В цьому процесі інтелект носія наукової термінології має першорядне життєве та стверджувальне значення. Звідси випливає ще одна важлива функція повноцінного наукового терміна, а саме – його інтелектуалізована роль [9].

На основі багатьох досліджень процесів термінологізації, які відбувалися і відбуваються сьогодні у низці європейських мов, зокрема в німецькій, польській, англійській, не кажучи вже про рідну мову, можна дійти висновку, що запозичення є закономірним об'єктивним процесом, що не піддається суттєвим обмеженням чи заборонам.

Загальна ситуація в Україні стосовно створення нормативної бази в галузі ІТ продовжує бути незадовільною, масштаб відставання від темпів міжнародної стандартизації зберігається: з кожної десятки ISO/IEC-стандартів діє в кращому випадку один національний український або СНД-стандарт (які сьогодні переглядаються). Необхідність доступу до найсучаснішої інформації та словниково-термінологічних баз даних і стандартів усіма офіційними мовами ЄС визначено європейськими правовими актами.

Системи генерації впровадження застосовних знань необхідні для надійного зберігання термінологічної інформації. Проте жодна автоматизована система не замінить людський інтелект. Хоча таку функцію мозку, як творче мислення в термінах культури, можна оптимізувати, звільнивши її від завдань, з якими може впоратися і машинний інтелект.

Сучасні автоматизовані методи для аналізування інформації є життєво необхідними для гармонізації міжмовних, міжнаціональних і міждисциплінарних зв'язків. І оскільки суттєвим елементом цих зв'язків є спеціалізована комунікація, яка потребує фундаментальної матеріальної бази, то розроблення, узгодження та впровадження сучасної, легкодоступної, якісної термінології є пріоритетами інтелектуальної діяльності людства у XXI ст.

Розвиток науки, інтегративні зв'язки документознавства з іншими науковими дисциплінами та сферами практичної діяльності призводять до інтенсивного оновлення понятійно-термінологічного апарату сфери інформаційних технологій, у т. ч. й під впливом суміжної галузевої термінології. Загалом уже визначилося коло термінів, які становлять основу терміносистеми сфери інформаційних технологій, певна їхня частина стандартизована у вітчизняних та міждержавних стандартах і терміносистемах інших галузей інформаційної діяльності (видавничої справи, бібліотекознавства).

За останній час в Україні видано кілька словників з інформаційних технологій та галузей, суміжних із комп'ютерною термінологією [7; 8]. Однак ці словники мають низку різноманітних недоліків на рівнях макроструктури, мікроструктури, лексичного фонду тощо. Переважно ці недоліки пов'язані з невдалим запозиченням, а також із запізнілою реакцією укладачів на запровадження нових термінів у інформаційній галузі. Основний спосіб утворення нових українських термінів – калькування з англійської та російської. Через запізнілу реакцію філологів і термінологів (а основна причина тут криється у відсутності щоквартальних термінологічних бюлетенів та

державного фінансування на їхнє видання) у терміносистемі міцно осідають жаргонізми та професіоналізми, переважно англійського походження. Це так звані англіцизми, як наприклад, *експлорер*, *браузер*, *хомпейдж*, *вебсайт*, *сервер*, *хост*, *хаб* та багато інших. Не менш значний вплив на формування термінології цієї галузі мала і досі має російська термінологія, як друге за значенням (а може й перше) джерело запозичень і калькування. На початку формування інформаційної сфери терміни потрапляли в українську мову з англійської за посередництвом російської завдяки масовості російських видань (журналів, підручників, словників тощо), а згодом, уже в незалежній Україні – безпосередньо з англійської та через брак українських видань – паралельно з російської. Унаслідок цього, як логічне відображення, у сфері інформаційних і комп'ютерних технологій почала формуватися субмова – такий собі тримовний суржик, яким сьогодні спілкуються між собою більшість фахівців і програмістів, у лексиконі яких є такі слова, як: скачувати чи скачати інформацію, загружати або видаляти файли і т. ін. [4; 8].

Завдання локалізації не вичерпується тільки перекладом, більше того, переклад як такий зазвичай займає скромне місце в процесі локалізації програмного забезпечення. Типовими завданнями адаптації є використання національних символів валюти, застосування прийнятих форматів представлення дати і часу, а також правил алфавітного сортування текстів. Для програмного забезпечення з графічним користувацьким інтерфейсом локалізація також має на увазі коректне вирівнювання та розміщення елементів інтерфейсу з урахуванням того, що повідомлення-рядки можуть мати істотно різні розміри в різних мовах (наприклад, типове повідомлення на англійській, будучи перекладено на німецьку мову, як правило, стає довшим на 30-50%), а також з урахуванням правил написання тексту (наприклад, зліва направо для більшості західних мов, справа наліво для арабської та івриту, зверху вниз для японської). Таким чином дизайн та розробка програмного забезпечення повинні враховувати міркування локалізації найсерйознішим чином.

При локалізації програмного забезпечення часто використовуються спеціалізовані інструменти, наприклад, Passolo, що дозволяють перекладати меню та повідомлення в самих програмних ресурсах та безпосередньо у компільованих програмах, а також тестувати коректність локалізації. При перекладі аудіо- та відеоматеріалів (головним чином, фільмів) також використовуються спеціалізовані засоби, наприклад, Swift, котрі поєднують у собі деякі аспекти перекладів, але додатково забезпечують можливість появи субтитрів, залежно від часу, їхнє форматування на екрані, відповідність відеостандартам та ін.

Упроваджуючи нові Інформаційні технології в словниково-термінологічну справу, реформуючи її в нових соціально-економічних умовах з урахуванням потреб інформаційного ринку, Національна система словниково-термінологічної бази даних сфери культури і мистецтва має бути забезпечена сучасними стандартами та іншими нормативно-технічними документами. Існуюча нині в Україні нормативно-технічна база є фрагментальною, не відповідає сучасним суспільним потребам, і в першу чергу – у сфері культури і мистецтва.

Введення загального стандартного підходу в питаннях формування національної системи словниково-термінологічної бази даних сфери культури і мистецтв сприятиме самоорганізації та динамічному розвитку культури України в руслі стандартів світової усталеної практики.

Для використання в Національній системі словниково-термінологічної бази даних сфери культури і мистецтва існуючі стандарти мають пройти локалізацію та доповнення, відповідно до специфічних умов України. Після чого ці версії стандартів повинні бути прийняті Системою як національні стандарти та використовуватися для всієї Національної системи словниково-термінологічної бази даних сфери культури і мистецтва. Наприклад, формат опису повинен бути узгодженим із вимогами чинного стандарту ISO 2709 – основним стандартом для обміну інформацією на міжнародному рівні.

Високий ступінь автоматизації та «технізації» при впровадженні словниково-термінологічної бази даних ІТ потребує створен-

ня, очевидно, при Національному органі, Центральному органі стандартизації, сертифікації та термінології, який був би наділений функціями Секретаріату Національного органу та функціями науково-методичного та освітнього центру.

Без цього успішно функціонувати в культурологічному просторі України словниково-термінологічна база даних сфери культури і мистецтв буде не в змозі.

Користувачі, особливо закордонні, обов'язково вимагатимуть гарантій якості в обслуговуванні, точності та достовірності, а також офіційного підтвердження відповідності виконання замовлень, тобто якості відповідності, згідно з формалізованими у відповідних стандартах вимогами.

Базовою основою стандартування словниково-термінологічної бази даних сфери культури і мистецтва є чинні стандарти України, міждержавні стандарти та стандарти міжнародних організацій, що заслуговують на довіру.

Загальновідомо, що одним з необхідних чинників, які забезпечать високий рівень якості індексування бібліотечних матеріалів, а також ефективне використання в Україні національних і стандартів міжнародних організацій, є створення уніфікованої термінології. Правильне застосування термінів, на думку фахівців, удвічі скорочує час освоєння та застосування нормативно-правових актів, наукових та інших публікацій у різних галузях знань.

Тому, як засвідчує світова термінологічна практика, використання уніфікованої термінології в стандартах культури є необхідною умовою нормальної роботи в будь-якій галузі діяльності, зокрема і культурологічній.

В Україні найближчим часом мають запроваджуватися міждержавні стандарти (ГОСТи) з бібліотечно-видавничої діяльності. Але у зв'язку з тим, що останніми роками в Україні друкується багато україномовних матеріалів, у т. ч. і культурології, обробляння та доступ до них може бути здійсненим лише через стандарти української фахової термінології. А щоб ці матеріали використовувалися поза межами нашої держави, вся українська культурологічна термінологія має бути гармонізована з міжнародною (ISO, IEC та іншими міжнародними організаціями, що займаються проблемами термінології).

Нині в Україні розроблено державний стандарт ДСТУ 3966-2000 «Термінологія. Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення». Цей стандарт унормовує роботу розробників термінологічних стандартів.

Отже, Україна вже має стандарт, що є базою для розробляння україномовних стандартів на терміни та визначення в інформаційній системі.

Цей стандарт використовує термінологію, яка уніфікована ДСТУ 3325-96 «Термінологія. Визначення основних понять». В систему цього стандарту входить також ДСТУ ISO 860-99 «Термінологічна робота. Гармонізування понять і термінів», який є прямим упровадженням ISO 860:1996 (E).

Таким чином, Україна певною мірою забезпечена методикою та правилами розроблення стандартів на терміни та визначення і методикою гармонізування понять і термінів з міжнародними системами цих понять і термінів. Термінологія має таку властивість, що вона постійно змінюється й оновлюється з розвитком науково-технічного прогресу. Тому постає питання комп'ютеризованого ведення термінологічних словників у системі словниково-термінологічної бази даних сфери культури і мистецтв. Спеціально підготовлений персонал з обслуговування словникового фонду зможе вчасно оновлювати та вносити зміни до цього електронного ресурсу, що значно підвищить і розширить інтерес до Національної системи словниково-термінологічної бази даних сфери культури і мистецтв як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Термінологічні словники різних типів розробляються за усталеними правилами і процедурами. Словники-тезауруси необхідні для співробітників бібліотек, інформаційних служб видавництв. Передовсім, вони суттєво заощаджують бібліотекарям і науковцям час пошуку літератури в каталогах. Бібліотекар-упорядник зможе використовувати словник-тезаурус для підвищення якості своїх каталогів. Словники-тезауруси сприяють бібліотекам, інформаційним центрам і видавництвам в Україні у:

• формуванні погляду на західну термінологію, загальновизнану систему транслітерації;

• ефективному доступі до українських матеріалів у світових оперативних базах даних, що дотримуються гармонізованої термінології та транслітерації;

• визначенні шляхів стандартування готової каталожної інформації, яка з'являється в книжках при виданні, що особливо важливо для видавництв, якщо планується світове розповсюдження книжкової продукції;

• освоєнні автоматичного словника і прискоренні при виготовленні нових предметних покажчиків для українських бібліотек, що підвищить рівень розвитку національної бібліографії та каталожної системи України.

Науковий стиль сучасної української літературної мови постійно перебуває в колі інтересів фахівців різних галузей, адже досконалий стиль сприяє оптимальному спілкуванню науковців, а отже – опосередковано – прогресові науки, розвиткові наукового пізнавання. Особливості наукового стилю досліджують і мовознавці, оскільки функціонування мови в новій сфері виявляє потенційні можливості мовних засобів різних рівнів. Добре розвинена, впорядкована й унормована термінологія сприяє розвиткові науки і технічному прогресові.

Використані джерела

1. Бондар Ю. Плюси і мінуси глобалізації (інформаційний аспект) / Ю. Бондар // Україна на шляху до Європи : монографія / упоряд.: В. Шкдяр, А. Юричко. – К. : ЕТНОС, 2006. – С.438-490.

2. Кузьміна Т.О. Міжнародна система стандартизації та сертифікації : навч. посіб. / Т.О. Кузьміна. – К. : Кондор, 2011. – 450 с.

3. Нечипоренко М. Майбутній ландшафт Європейської стандартизації: реалізація кіпрських рішень CEN CENELEC / М. Нечипоренко // Стандартизація, сертифікація, якість. − 2008. − №6. − С. 12-14.

4. Ніколаєва А. Екстралінгвістична зумовленість термінології програмування, бази даних та обробки інформації / А. Ніколаєва // Вісник Харківського університету. Серія: Філологія. – Харків, 2000. – №491. − С.272-275.

5. Російсько-український науково-технічний словник / В. Перхач, Б. Кінаш. – Львів, 1997. – 456 с.

6. Рицар Б. Основні помилки розробників термінологічних стандартів (на прикладі проектів ДСТУ) / Б. Рицар, Р. Микульчик // Вісник Нац. Ун-ту «Львівська політехніка» : Серія «Проблеми української термінології». – 2006. – №559. – С. 121-126.

7. Рожанівський Р. Засади та реалізація кирилично-латиничної транслітерації українських назв і текстів / Р. Рожанівський, Р. Мисак // Вісник Держ. Університету «Львівська політехніка» : Серія «Проблеми української термінології». – 1998. – №336. – С. 137-140.

8. Словник української мови: у 20 т. / гол. наук. ред. В.М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 2010. – Т. 1.